

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA VEŘEJNÉ SPRÁVY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OCHRANA INFORMACÍ V ČINNOSTI SPRÁVNÍCH ORGÁNŮ

Zpracoval: Lukáš Paločko

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Ochrana informací v činnosti správních orgánů“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni, březen 2017

.....
Lukáš Paločko, v.r.

Poděkování

Děkuji JUDr. Tomáši Loudovi, CSc., za poskytnutou pomoc, rady a vedení, a také za vstřícnost při konzultacích bakalářské práce.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	1
1 PRÁVNÍ VYMEZENÍ POJMU INFORMACE	2
1.1 OBECNÁ DEFINICE INFORMACE A VÝVOJ Z PRÁVNÍHO HLEDISKA	2
1.2 INFORMACE V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY	3
1.3 DRUHY A VLASTNOSTI INFORMACÍ	4
2 PRÁVO NA INFORMACE	6
2.1 PRÁVO NA INFORMACE V MEZINÁRODNÍM POHLEDU	6
2.2 OCHRANA INFORMACÍ	7
3 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ PRÁVA NA INFORMACE, PŘÍSTUPU K INFORMACÍM A OCHRANY INFORMACÍ	9
3.1 ÚSTAVNÍ ZAKOTVENÍ	9
3.2 ZÁKON Č. 106/1999 SB., O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM	10
3.3 ZÁKON Č. 123/1998 SB., O PRÁVU NA INFORMACE O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ	11
3.4 ZÁKON Č. 412/2005 SB., O OCHRANĚ UTAJOVANÝCH INFORMACÍ A O BEZPEČNOSTNÍ ZPŮSOBILOSTI	12
4 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ	14
4.1 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY	14
4.2 ZABEZPEČENÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE	16
4.3 ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ	16
4.3.1 Sankce	17
4.3.2 Ochrana osobních údajů ve správním řízení	17
5 SPRÁVNÍ ORGÁNY V ČINNOSTECH SPOJENÝCH S REALIZACÍ PRÁVA NA INFORMACE A OCHRANY INFORMACÍ ..	18
5.1 STÁTNÍ ORGÁNY	18
5.2 ORGÁNY ÚZEMNĚ SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ	19
5.3 VEŘEJNOPRÁVNÍ KORPORACE	19
5.4 VEŘEJNÉ INSTITUCE	20
5.5 INFORMAČNÍ POVINNOST ÚPLNÁ A ČÁSTEČNÁ	20
5.6 PRÁVO NA INFORMACE O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ	22
6 POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ	23
6.1 ZPŮSOBY ŽÁDOSTÍ O INFORMACE A JEJICH NÁLEŽITOSTI	24
6.2 ROZHODNUTÍ O NEVYHOVĚNÍ ŽÁDOSTI	25
6.3 ŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY	25
6.3.1 Odvolání a rozklad	25
6.4 STÍŽNOST NA POSTUP PŘI VYŘIZOVÁNÍ ŽÁDOSTI O INFORMACE	26
7 OMEZENÍ PRÁVA NA INFORMACE A OCHRANA INFORMACÍ V ČINNOSTECH SPRÁVNÍCH ORGÁNŮ	27
7.1 UTAJOVANÉ INFORMACE	27
7.2 OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ	28
7.3 OCHRANA DŮVĚRNOSTI MAJETKOVÝCH POMĚRŮ	29
7.4 OCHRANA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ	29
7.5 INFORMACE TÝKAJÍCÍ SE OSOBNOSTI, PROJEVŮ OSOBNÍ POVAHY, SOUKROMÍ FYZICKÉ OSOBY A OSOBNÍCH ÚDAJŮ	30
7.6 INFORMACE O PROBÍHAJÍCÍM TRESTNÍM ŘÍZENÍ	31
7.6.1 Účastníci řízení	31
7.6.2 Informování veřejnosti	32
7.6.3 Zásady poskytování informací justičními úřady a policejními službami	33
7.7 INFORMACE ZÍSKANÉ PŘI KONTROLNÍ A OBDOBNE ČINNOSTI	34
7.8 PODMÍNĚNĚ PŘEDANÉ A PRAVIDELNĚ ZVEŘEJŇOVANÉ INFORMACE	34
7.9 PŘÍJEMCI VEŘEJNÝCH PROSTŘEDKŮ	34

7.10	MOŽNOST OMEZENÍ SVOBODNÉHO PŘÍSTUPU K INFORMACÍM	35
7.10.1	Vnitřní pokyny a personální předpisy	35
7.10.2	Informace poskytnuté v rámci nato a eu.....	36
7.10.3	Nehotové informace.....	37
7.10.4	Další oblasti ochrany informací	37
8	STĚŽEJNÍ ÚSTŘEDNÍ SPRÁVNÍ ORGÁNY V OBLASTI OCHRANY INFORMACÍ	38
8.1	NÁRODNÍ BEZPEČNOSTNÍ ÚŘAD	38
8.1.1	Bezpečnostní prověrka	39
8.1.2	Zajištění ochrany osobních údajů	39
8.1.3	Organizační struktura a Věstník.....	40
8.1.4	Právní předpisy a etický kodex	41
8.2	MINISTERSTVO VNITRA.....	41
8.2.1	Působnost	42
8.2.2	Činnost v oblasti poskytování informací.....	42
	ZÁVĚR.....	44
	RESUMÉ	45
	POUŽITÉ PRAMENY	46

Úvod

V dnešní době, kterou by bylo možné nazvat informační érou, se informace a jejich užívání stalo nedílnou součástí běžného života a mnoha odborných odvětví včetně právního. Děje se tak důsledkem rozvoje informačních technologií a komunikačních systémů. Státní orgány, instituce a jiné organizace jsou průběhem let stále závislejší na informačních technologiích, veškeré informační systémy jsou propojeny a ukládají v sobě převážnou většinu vzniklých, zpracovávaných, ukládaných či přenášených informací. V tomto ohledu je nutno podotknout, že spolu s rozvojem těchto technologií a způsobu zpracovávání a uchovávání informací také roste riziko v oblasti jejich ochrany. Informační bezpečnost, tedy zodpovědnost za ochranu informací v každé jejich formě, musí dodržovat principy důvěrnosti a dostupnosti. Cílem této práce je zachycení pojmu informace, jeho obecná a právní definice, spojitost s činností správních orgánů a vztah vůči povinným subjektům.

Záruka práva na informace, ale zároveň možnost omezení přístupu k informacím veřejnou mocí jsou klíčovými pro fungování demokratického systému a státních orgánů. Získávání informací je důležité jak pro fyzické a právnické osoby, tak pro orgány státní správy, úřady, a obecně činnosti správních orgánů. Tyto informace zmiňovaným subjektům propůjčují znalosti, díky kterým mohou docházet k rozhodnutím v rámci vlastního působení. Právo na informace je ukotveno na úrovni ústavní, na úrovni běžných zákonů i na úrovni mezinárodních smluv.

V případě poskytování informací a zároveň i jejich ochrany může docházet ke střetu práva na informace a práva na ochranu osobnosti. V těchto případech je klíčovým ústavní zakotvení vztahu občana a veřejné moci. Dále potom zákon o svobodném přístupu k informacím, který ustanovuje informační otevřenost orgánů vykonávajících správní činnost. V případě omezování přístupu k informacím za účelem jejich ochrany nesmí docházet k jejich zneužívání.

Tato práce pojednává o informační problematice jak z obecného tak z právního hlediska. Věnuje se tedy jak obecné definici informací, jejich druhům a vlastnostem, tak rovině právní ve spojitosti s činnostmi vykonávanými správními orgány a mocí veřejnou. Dále jsou definovány zásady poskytování informací, omezování přístupu k informacím a jejich ochrany. Závěrečná kapitola se věnuje ústředním správním orgánům působícím v informační oblasti.

1 PRÁVNÍ VYMEZENÍ POJMU INFORMACE

Výraz informace je latinského původu, v původním znění "informare". Tímto označením chápeme konkrétní údaj, sdělení nebo zprávu, upřesňující reálný stav jistého stavu či procesu. Jedná se o předávané vědění o prostředí či procesech, které v něm probíhají. Informace nejsou sdělením pouze právního charakteru, zasahují do široké škály oborů a smyslů, nalezneme je například ve filosofii či matematice.

Podíváme-li se na čistě právní definici, „*informací se rozumí jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakékoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního*“¹.

K uskutečnění předání informace je zapotřebí minimálního počtu dvou subjektů, k předání informace tedy dochází během interakce a komunikace mezi nimi. Informace jsou formou vědomostí, v průběhu historie tedy rostl jejich význam a nutnost uchovávání. V právním oboru se informace dělí na veřejné, soukromé a utajované. Mimo právní obor závisí definice slova na oboru, pro který je informace jako pojem užívána.

1.1 OBECNÁ DEFINICE INFORMACE A VÝVOJ Z PRÁVNÍHO HLEDISKA

Informace je tedy chápána jako zpráva, údaj nebo sdělení, které podává jistému subjektu zprávu o dění které proběhlo, probíhá, nebo teprve proběhne. Informace jako takové nejsou předmětné, nejsou tedy natolik něčím, jako spíše o něčem. Obecné dělení informací dle jejich druhu je:

- trvale platné a časově omezené,
- původní a převzaté,
- známého a neznámého původu,
- objektivní a subjektivní,
- jednosměrné a obousměrné,
- jednorázové a opakované,
- adresné a distribuované,
- utajované a otevřené.²

Dle sémantické definice informace se jedná o energetický či hmotný

¹ § 3 odst. 3 Zákon o svobodném přístupu k informacím. In: 106/1999 Sb. 1999.

² MLEZIVA, Emil. *Diktatura informací*. Plzeň: Aleš ČENĚK, 2004. 133 s. ISBN 80-86898-12-1 str. 14 – 19

projev, který může mít smysl jak pro sdělovatele, tak pro příjemce. Existuje zde tedy vztah poskytovatele a odběratele.

Z právního pohledu informace souvisí s uspořádáním veřejné moci a společnosti jako takové. V demokratickém systému, kde je občanem propůjčena moc zvoleným zástupcům, je svoboda informací klíčovým nástrojem veřejné kontroly, a to v každém aspektu politického kontextu. „*Informací v politickém smyslu jsou informace vztahující se k veřejnému životu nebo související s veřejným zájmem.*“³ Jedná se tedy o informace podávané veřejným sdělovacím prostředkem, přístupné neomezenému okruhu adresátů. Svobodný přístup k informacím se v právních normách objevil v polovině dvacátého století, kdy došlo k zakotvení svobody slova a projevu. Česká republika přijala zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím roku 1999.

Slovník českého práva definuje informaci jako „*každé sdělení obohacující vědomí příjemce*“⁴.

1.2 INFORMACE V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY

V rámci aktů nejvyšší právní síly definice informace v českém právním řádu neexistuje. Je však ukotvena v Listině základních práv a svobod. Ve čl. 17 je zaručeno právo na informace jakožto právo politické. Jde především o plnění funkce kontrolní ze strany občana, zákonnost v jednání veřejné správy a podíl občanů na věcech veřejných. Z odstavců 1 a 2 článku 17 lze odvodit, že právo na informace je právem vymahatelným, zatímco odstavec 4 onoho článku Listiny naopak toto právo omezuje, což znamená, že informace jsou poskytovány pouze do doby, dokud není zákonem stanoveno jinak, ať už se jedná pouze o omezení či úplné neposkytnutí informací.⁵ V odstavci 5 článku 17 je uvedena povinnost úřadů poskytovat informace o své činnosti do míry stanovené zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, a to bez nutného dotázání.⁶

Právo na informace může být právem důležitým k uskutečňování či omezování práv dalších. Příkladem takové situace je například právo

³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš ČENĚK, 2006. ISBN 80-7380-000-4. s. 440

⁴ PRŮCHA, Petr, MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník československého práva*. Praha: Linde. Praha : 1995., svazek I., s.336

⁵ BREJCHA, Aleš. *Právo na informace a povinnost mlčenlivosti v českém právním řádu*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-47-7. s. 15-17

⁶ KUŽÍLEK, Oldřich. *Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 80-7201-318-1. s. 22-23

shromažďovací, sdružovací a petiční. Během realizace tohoto práva však může docházet ke střetu s oblastí práva ochrany soukromých údajů.

Dle výše uvedeného zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, jsou informace definovány na úrovni zákona, avšak tato definice nebyla součástí zákona od roku jeho vzniku, ale byla vložena šest let po datu jeho účinnosti novelou č. 61/2006 Sb. Během tohoto šestiletého období byl zákon vyplňován převážně judikaturou.

Zákon o svobodném přístupu k informacím nyní obsahuje legální definici informace v ustanovení § 3 odst. 3, kde definuje, že informací je: „*jakýkoli obsah nebo jeho část v jakékoli podobě, zaznamenaný na jakémkoli nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního*“⁷.

U utajovaných informací pojednává zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti, ustanovující v § 2 písm. a) o tom, že „*utajovanou informací je informace v jakékoli podobě, zaznamenaná na jakémkoli nosiči, označená v souladu s tímto zákonem, jejíž vyjádření nebo zneužití může způsobit újmu zájmu České republiky nebo může být pro tento zájem nevýhodné, a která je uvedena v seznamu utajovaných informací*“⁸.

1.3 DRUHY A VLASTNOSTI INFORMACÍ

Informace rozlišujeme dle jejich samotného obsahu. Může se tedy jednat o informace ze sfér politických, matematických a technických. Pravděpodobně nejdůležitějším druhem informací jsou informace sociální, pojednávající o vzájemných vztazích ve společnosti.⁹ V právní oblasti se jedná o informace veřejné a soukromé, a dále pak informace které jsou na základě určení právních předpisů označeny jako utajované a nakládání s nimi tak podléhá zvláštními režimu. Dále do právní sféry spadají takzvané osobní údaje, tedy informace poskytující jistou výpověď o konkrétní osobě. Osobním údajům je poskytována zvláštní ochrana. Informace na sebe navazující a tvořící tak jeden celek jsou

⁷ § 3 odst. 3 Zákon o svobodném přístupu k informacím. In: 106/1999 Sb. 1999.

⁸ § 2 písm. a) Zákon o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti. In: 412/2005Sb.

⁹ KOLMAN, Petr. *Právo na informace*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Edice učebnic PrF MU; č. 441. ISBN 978-80-210-5135-5, s. 12

takzvané informace složené.¹⁰ Dále mohou být informace obecného nebo zvláštního charakteru, veřejné a soukromé. Dle funkce existují informace zájmové a propagační, dle kumulativnosti rozlišujeme primární a sekundární informace. Závazné informace jsou informace ve formě právních předpisů.

Informace, jakožto jeden ze zdrojů rozvoje společnosti, lze charakterizovat podle jejich vlastností:

- jsou nehmotné, avšak jejich nedílnou součástí je nosič, který je hmotný,
- jsou nevyčerpatelné, při sdělení neztrácí na objemu či obsahu,
- jsou opakovatelné, avšak svým sdělením mohou ztrácet na hodnotě,
- jsou univerzální a použitelné ve všech sférách, jichž se týkají,
- mají užitnou hodnotu, která záleží na jejich vztahu k subjektu,
- mají přiřazený určitý význam,
- jsou vyjádřeny jazykem nebo symbolikou,
- jsou kumulativní, seskupují se a propojují.

¹⁰ MLEZIVA, Emil. *Diktatura informací. Jak s námi informace manipulují*. Plzeň: Aleš ČENĚK, 2004. s. 14. ISBN 80-86898-12-1. s. 1

2 PRÁVO NA INFORMACE

Právo na informace je zaručeno Listinou základních práv a svobod, jakožto jedno z nejdůležitějších práv, především v realizaci demokratického systému fungování státu. Často slouží k realizaci dalších práv či naopak brání ve výkonu práv jiných, jako například právo na ochranu osobních údajů.

Problematika práva na informace se potýká se dvěma základními principy, a to publicitou a diskretností. Publicita až na výjimky poskytuje veškeré informace, formulovány jsou tedy pouze okolnosti neposkytnutí informací, odepření jejich poskytnutí. Naopak diskretnost neposkytuje až na výjimky informace žádné. V obou případech tedy záleží na specifikaci podmínek, za jakých jsou či nejsou informace poskytovány v právních normách.

Dalším principem je svobodný přístup k informacím. Občan, jakožto suverén demokratického režimu propůjčuje nástroje k výkonu moci zvoleným zastupitelům, a to včetně informací shromažďovaných státem. Informace jsou státem uchovávané a rovněž s nimi disponuje. Vlastnictví informací však přetrvává i u občana, který má právo si je kdykoli vyžádat. Občan má možnost vyžádat si informace týkající se přímo vlastní osoby, nebo informace týkající se věcí veřejných. K omezení tohoto principu může dojít pouze a jedině v případě, kdy se jedná o ochranu utajovaných skutečností, a to v zájmu společnosti jako celku, či pokud by uplatnění principu svobodného přístupu bylo na úkor práv jiných občanů, tedy v případě ochrany soukromí nebo ochrany obchodního tajemství.

Pokud nastane situace, kdy není možný svobodný přístup k informacím, dochází k absenci veřejné kontroly. To může vyústit v nedůvěru občanů vůči státu a celé státní správě či její části. Včasná a úplná informovanost občanů je tedy stěžejní ve všech moderních demokratických systémech a společnostech.¹¹

2.1 PRÁVO NA INFORMACE V MEZINÁRODNÍM POHLEDU

V mezinárodním měřítku je nutno zmínit rok 1948 a přijetí Všeobecné deklarace lidských práv Valným shromážděním Organizace spojených národů. Článek 19 této deklarace uvádí: „každý má právo na svobodu přesvědčení

¹¹ KUŽÍLEK, Oldřich., ŽANTOVSKÝ, Michael. *Svoboda informací. Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002. s. 13, 14

a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice“¹².

Rada Evropy přijala doporučení R (81) 19 Výboru ministrů o přístupu k informacím v držení veřejných orgánů, které se stalo základem právních úprav této problematiky, a to včetně problematiky české v zákoně č. 106/1999 Sb., obsahujícím základní principy svobody informací. Dalším dokumentem z této sféry je například Amsterdamská smlouva, pojednávající o právu na přístup k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise, dále potom Úmluva Rady Evropy o přístupu k úředním dokumentům.

2.2 OCHRANA INFORMACÍ

Ochrana informací je prováděna omezováním jejich šíření a poskytování zákonnými prostředky, avšak pouze v případech nezbytnosti pro ochranu práv a svobod, bezpečnost státní a veřejnou, či ochranu mravnostní. Každé omezení musí splňovat dvě podmínky, formální a materiální. Formálním rozumíme ve formě zákonného ustanovení, materiální vyžaduje příslušnost omezení pro jeden z uvedených případů.

K omezení tedy nemůže docházet svévolností. Důležitým ustanovením je § 12 zákona o svobodném přístupu k informacím, obsahující princip minimalizace a selekce. Úřady jsou povinny poskytovat informace z celé své působnosti vyjma pouze těch, které mohou být podle konkrétního zákonného ustanovení omezeny. Omezení může být zákonem povoleno či nařízeno. Pokud tedy úřadu dojde žádost o poskytnutí informací, zkoumá pouze zákony chránící informace před jejich zveřejněním, nikoliv zákony, které zveřejnění povolují. V případě kdy je přístupná pouze část informací, úřad je povinen tuto část neomezeně poskytnout i přes nedostupnost části jiné. V takovém případě má taktéž úřad povinnost minimalizovat míru nezbytného omezení.

Omezení práv na informace může nastat například v případech, kdy se jedná o práva osobnostní povahy, tedy osobní údaje, zakotvené v článku 10 Listiny základních práv a svobod, práva majetková ukotvená v článku 11 Listiny, například obchodní tajemství, dále smíšená osobnostní a majetková práva, kam patří ochrana duševního vlastnictví, a různé smíšené důvody omezení

¹² Všeobecná deklarace lidských práv, článek 19

informací, jako například probíhající trestní řízení, informace o výsledcích kontrol Nejvyššího kontrolního úřadu, nebo plnění úkolů zpravodajských služeb.

Právo odepřít informaci trvá pouze po dobu, po kterou trvá důvod odepření. Existuje tedy nutnost ověřování trvání důvodu odepření poskytnutí informací. Nastane-li situace, kdy důvod odepření netrvá, informace může být poskytnuta bez ohledu na dřívější omezení. Může se tak stát například netrvá-li nadále nutnost obchodního tajemství, z důvodu jeho změny či zániku.¹³

¹³ KORBEL, František a kol. *Právo na informace*, 2. aktualizované vydání, Praha: Linde Praha, 2005. s. 148

3 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ PRÁVA NA INFORMACE, PŘÍSTUPU K INFORMACÍM A OCHRANY INFORMACÍ

Právo na informace lze definovat jako informační a komunikační svobodu, svobodu projevu, získávání informací a jejich šíření. Jedná se o právo přímo vykonatelné individuálním subjektem, který může toto právo zákonně vyžadovat, a nebude-li mu vyhověno, půjde o omezování základních svobod. Toto je ukotveno ve čl. 17 Listiny, ustanovujícím povinnosti orgánů vůči subjektu odpovídajícímu individuálnímu právu na informace. Orgány tak mají přímou úřední povinnost informace poskytovat, a to podle čl. 17 odst. 5 Listiny.¹⁴ Obecně je informační povinnost základním kamenem realizace informovanosti veřejnosti a prostředkem kontroly veřejné moci. Tato povinnost je vynutitelná, lze se jí tedy jakožto občan dovolávat na základě výše zmíněné Listiny základních práv a svobod a dalších zákonů, upravujících úkony v oblasti poskytování informací.

3.1 ÚSTAVNÍ ZAKOTVENÍ

Právo veřejnosti na informace, kterými disponují orgány veřejné moci, bylo ústavně deklarováno ústavním zákonem č. 23/1991 Sb. Tento zákon uvozuje Listinu jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky.

Listina zakládá na principech právního státu, tedy svrchovanosti práva a možnosti státní moci zasahovat do práv a povinností občanů pouze žádá-li to ochrana zákona, a to v mezích zákona. Tato práva mají nezadatelný, nezczizitelný, nezrušitelný a nepromlčitelný charakter. Dále je v Listině zaručena soudní ochrana těchto práv v případě tvrzení občana, že byl na svých právech omezen orgánem veřejné moci. V takovém případě dochází k soudnímu přezkoumání zákonnosti konkrétního omezení, či rozhodnutí orgánu veřejné moci, které jej zapříčinilo. Pravomoc přezkoumávání rozhodnutí nelze soudu odebrat, týká-li se základních práv a svobod obsažených v Listině.

Listina tedy definuje vztahy mezi občanem a státem, práva a svobody, mezi nimi i právo na informace a na přístup k informacím. Tato práva a svobody jsou přiznávány všem právním subjektům, avšak některá vyžadují státní

¹⁴ KORBEL, František. a kol. *Právo na informace*, 2. aktualizované vydání, Praha: Linde Praha, 2005. s.46

občanství. Jedná se tedy o práva univerzální, bez ohledu na pohlaví, rasu, jazyk, barvu pleti, náboženské vyznání, politické preference, etnický původ, sociální a národnostní původ, majetek či postavení ve společnosti. Vše je pod ochranou soudní moci, Ústavního soudu, ústavních zákonů, zákonů a právních předpisů.

Povinnost všech orgánů veřejné moci poskytovat informace je obsažena v čl. 17 odst. 5 Listiny. Orgány mají povinnost poskytovat taktéž informace o své činnosti a to bez nutnosti dotázaní. Současně čl. 17 Listiny zakazuje cenzuru a stanovuje limity práva na informace, upravené zákonem.¹⁵

3.2 ZÁKON Č. 106/1999 SB., O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM

K datu 1. 1. 2000 vešel na území České republiky v účinnost stěžejní zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, takzvaný informační zákon. Některé jeho části byly inspirovány či převzaty ze zahraničního práva, například vychází z amerického Zákona o svobodě informací „Freedom Of Information Act“ z roku 1966, dále z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a z Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R (81) 19 o přístupu k informacím veřejných orgánů.

Na základě informačního zákona má občan přístup k informacím o činnostech orgánů státních, územní samosprávy a dalších orgánů, které rozhodují o právech a povinnostech občanů, jak fyzických tak právnických osob.¹⁶

Informační zákon je založen na několika jistých zásadách:

- právo na informace všech fyzických i právnických osob, zahraničních právnických osob a osob bez státního občanství,
- právo na informace je právem každé osoby, není tedy nutné uvedení důvodu žádosti,
- řádné odůvodňování, tedy vysvětlení, proč nebyla konkrétní informace žadateli poskytnuta,
- konkrétní zákonný důvod, tedy možnost odepření poskytnutí informace pouze ze zákona,
- parciální odepření, tedy že odepření pouze části informace není důvodem k odepření zůstatkové části, pokud je nezávadná,

¹⁵ Čl. 17 Listiny

¹⁶ PRŮCHA, Petr. *Správní právo*, obecná část, MU v Brně, 2003. s. 186

- přezkoumatelnost, tedy možnost žadatele podat opravný prostředek, přezkoumává nezávislý soud,
- publicita veřejné správy, tedy že jsou poskytovány všechny informace vyjma těch, u kterých to nedovoluje zákon,
- primární publicita informací, povinnost považovat informace za poskytnutelné, k odepření přístupu k informacím dochází pouze v případě kdy je tak dáno zákonem,¹⁷
- přiměřenost, tedy výše poplatků, která musí být nastavena tak, aby neomezovala přístup k informacím,
- generální použitelnost, vztahující se na všechny veřejnoprávní a soukromoprávní subjekty, užívající veřejné prostředky.¹⁸

Informační zákon se nevztahuje na několik oblastí, ze kterých je výslovně vyjmut. Jedná se o zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, a o zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Jedná se o přednost zákona zvláštního před zákonem obecným, kterým informační zákon je, a v něm samotném je toto upřednostnění uvedeno. Problematiku práva na informace řeší i další právní normy, jako například soudní, správní, občanský a trestní řád.

3.3 ZÁKON Č. 123/1998 SB., O PRÁVU NA INFORMACE O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ

Zákon o právu na informace o životním prostředí specifikuje postup při žádání o informace týkající se životního prostředí, náležitosti takové žádosti, případné opravné prostředky, a lhůty pro vyřízení. V § 2 odst. 1 tohoto zákona je uvedeno, které informace jsou považovány za informace z oblasti životního prostředí. Jedná se o informace o stavu a vývoji životního prostředí, stavu půdy, vody a ovzduší, o stavu, využívání a následcích využívání přírodních zdrojů. Dále pak z pohledu ekonomicko-politického finanční analýzy v rozhodování v oblasti životního prostředí a mezinárodní i vnitrostátní (regionální a místní) plány a programy a jejich plnění.

Zákon č. 123/1998 Sb. se tedy zabývá specifickou částí informačního

¹⁷ KUŽÍLEK, Oldřich, ŽANTOVSKÝ, Michael. *Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002. s. 2

¹⁸ KUŽÍLEK, Oldřich., ŽANTOVSKÝ, Michael. *Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002. s. 18

práva. Ta je garantována ústavně, čl. 35. odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Dále potom čl. 41 Listiny, zadávající, že informací o životním prostředí je možné se domáhat pouze v mezích zákona o právu na informace o životním prostředí.

Poskytování informací o životním prostředí spadá pod subjekty stanovené v § 2 písm. b) zákona, dělicího je na tři kategorie:

- fyzické nebo právnické osoby vykonávající dle zvláštních právních předpisů působnost v oblasti veřejné správy, která se vztahuje ať už přímo nebo nepřímo k životnímu prostředí,
- pověřené nebo zřízené fyzické a právnické osoby, které na základě zákona nebo dohody s příslušnými subjekty poskytují služby ovlivňující životní prostředí,
- správní úřady, organizační složky státu a územně samosprávné celky.

Jako další je důležité určení toho, co je vůbec považováno za informaci o životním prostředí. Tento výčet se nachází ve zmíněném zvláštním zákoně v jeho § 2. Tento zákon zná několik forem zveřejňování informací, a to například na žádost, aktivní zpřístupňování informací a osvěta.

3.4 ZÁKON Č. 412/2005 SB., O OCHRANĚ UTAJOVANÝCH INFORMACÍ A O BEZPEČNOSTNÍ ZPŮSOBILOSTI

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti nabyt účinnosti dnem 1. 1. 2006, během let došlo k několika novelizacím. Tento zákon upravuje, co je považováno za utajovanou informaci, ta je definována v § 2 písm. a) zákona jako informace jakékoliv podoby na jakémkoliv hmotném nosiči označená jako utajovaná v souladu s tímto zákonem, jejíž vyzrazení či zneužití může způsobit újmu státu nebo způsobit znevýhodnění v mezinárodním měřítku, způsobit škody v oblasti ekonomiky, obrany státu, ochrany života a zdraví fyzických osob a je uvedena v seznamu utajovaných informací.

Utajované informace tedy mohou způsobit újmu České republice. Seznam těchto informací je vydáván nařízením vlády a ústředním orgánem pro ochranu informací a bezpečnostní způsobilost je zákonem zřízený Národní bezpečnostní úřad. Informace s označením utajovaných nejsou úřady poskytovány, s výjimkou pouze žádosti podané osobou zmocněnou či určenou k přístupu. Tajné informace lze dělit dle stupně utajení na přísně tajné, tajné, důvěrné či vyhrazené. Každá úroveň utajení má jiné podmínky zpřístupnění informací, dle úrovně potencionální

vážnosti možné újmy státu, s přísně tajnou informací jakožto nejrizikovější klesající po vyhrazenou.

Zákon č. 412/2005 Sb. tedy ustanovuje, které informace jsou utajované, podmínky přístupu k takovým informacím, požadavky na jejich ochranu, zásady pro stanovení citlivých činností, podmínky jejich výkonu a další.¹⁹

¹⁹ § 1 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

4 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Osobní nebo také soukromé údaje jsou něčím, na co má člověk nezadatelné právo. Souvisí s ním taktéž povinnost státu na zajištění ochrany těchto údajů, z důvodu zachování lidské důstojnosti a soukromí občana. Právo na ochranu osobních údajů rozšiřuje význam základních lidských práv a svobod, a to především osobnostních, sociálních a politických, případně ekonomických.

Osobním údajem je takový údaj, který se přímo vztahuje k fyzické osobě, a díky kterému lze konkrétní osobu určit. Jde tedy o údaj, pomocí kterého lze zjistit identitu osoby, například díky údaji o bydlišti, zaměstnání, náboženském vyznání či sociálním postavení nebo zdravotním stavu. Ohrožení bezpečnosti těchto údajů narůstá především s vývojem komunikačních technologií. Osobní údaje jsou chráněny Ústavou a Listinou základních práv a svobod.

4.1 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY

Ochrana osobních údajů je ukotvena v čl. 7, 10 a 13 Listiny a čl. 8 Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a svobod, která vstoupila v platnost 3. 9. 1953 a zavazuje všechny členské státy Rady Evropy. Účelem je jak zajištění ochrany a způsobu zpracování osobních údajů v České republice, tak přenos údajů do zahraničí a regulace vztahů z toho vzniklých. Tento zákon taktéž zasahuje do oblasti činnosti Armády a Policie České republiky a zpravodajské služby.

Základním právním předpisem upravujícím ochranu osobních údajů je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů. Upravuje ochranu osobních údajů fyzických osob, práva a povinnosti při zpracovávání údajů a podmínky, za kterých jsou předávány do rukou jiných států. Z pohledu působnosti se vztahuje na všechny subjekty, tedy fyzické i právnické osoby, bez ohledu na výkon moci veřejné či soukromoprávní jednání. Dále tento zákon rozlišuje údaje na osobní, citlivé a anonymní. Citlivým údajem je například údaj o rasovém původu, politickém přesvědčení, náboženském vyznání, zdravotním stavu, genetický údaj a další. Anonymním údajem je údaj takový, který neumožňuje přímou identifikaci subjektu, na rozdíl od údaje citlivého. Výjimkou tohoto zákona jsou osobní údaje zpracovávané fyzickými osobami čistě pro vlastní potřebu, či jejich nahodilé shromažďování bez dalšího zpracování.

Základní povinností zpracovatele osobních údajů je stanovení účelu jejich

zpracovávání, uchovávání a nesdružování za účelem odlišným od stanoveného účelu. Až na výjimky uvedené v § 5 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, je nutnost souhlasu subjektu ke zpracování údajů správcem. Funkci dozoru nad plněním zákonnosti zpracovávání osobních údajů zajišťuje Úřad pro ochranu osobních údajů, který je nezávislým orgánem zřízeným právním předpisem. Tento orgán vede registr povolených zpracovaných údajů, přijímá podněty a stížnosti týkající se nezákonného jednání atd.

Osobnostní a soukromé údaje subjekty poskytují pouze v souladu se zákonem upravujícím jejich ochranu, jako například § 5 a § 10 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ukládající subjektu povinnost zpracování údajů bez způsobení újmy na vlastních právech a lidské důstojnosti. Taktéž dbá ochrany před neoprávněnými zásahy do soukromí subjektu těchto údajů.

Zákon má výslovně stanoveno, za jakých podmínek se ochrana na osobní údaje nevztahuje. Například při shromažďování osobních údajů fyzickou osobou, avšak ne za účelem jejich zveřejnění či prodeje. Dále existují výjimky ze zákona, jako například souhlas dotčené osoby ke zveřejnění osobních údajů, k čemuž dochází především u osob veřejně a politicky činných. Stejně tak se fyzickým osobám zastávajícím veřejnou funkci, jako například policistům, dostává menší ochrany osobních údajů. Z perspektivy právě Policie České republiky může při odhalování trestné činnosti a její prevenci docházet k vedení evidence o fyzických a právnických osobách, bez povinnosti sdělení dotčeným osobám.

V oblasti veřejné správy je zapotřebí zmocnění ke shromažďování a zveřejňování osobních údajů, a to dle ústavního zákona č.1/1993 Sb. a Listiny základních práv a svobod. Zatímco nakládání s osobními údaji je tedy vymezeno zákonem, právo na soukromí je dáno judikaturou. Jedná se o zákon 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, který plní funkci obecné právní úpravy pro ochranu osobních údajů. Jsou však stanoveny i odchylky pro konkrétní oblasti veřejné správy:

- zákon č. 283/1991 Sb., o policii České republiky,
- zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole,
- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech,
- zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon,
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
- zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky atd.

4.2 ZABEZPEČENÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE

Klíčovou je zde Úmluva Rady Evropy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracovávání osobních dat č. 108. Tato Úmluva zaručuje všem fyzickým osobám jakékoliv národnosti a trvalého pobytu úctu k základním právům a svobodám, včetně práva na soukromí. Úmluva byla přijata ve Štrasburku k datu 28. 1. 1981 za účelem rozšíření ochrany základních práv a svobod. Země Evropské unie se v ní zavazují uplatňovat ji na automatizovaných souborech osobních údajů a jejich automatizovaném zpracování ve veřejném i soukromém sektoru, včetně toku automatizovaně zpracovávaných údajů přes státní hranice.

V roce 2003 byl v České republice ratifikován Dodatkový protokol k Úmluvě 108, o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat. Protokol doplňuje ochranu údajů a soukromí ve dvou směrech, za prvé je vyžadováno zřízení dozorového orgánu kontrolujícího dodržování zákonnosti na základě Úmluvy, za druhé zřizuje jednodušší možnost přenosu dat do třetích zemí a jejich odpovídající ochranu.

V neposlední řadě byla Evropským parlamentem v roce 1999 vytvořena a v roce 2000 schválena Charta základních práv, stanovující obecné právo na ochranu osobních údajů, jejich poctivé a účelné zpracování, za souhlasu dotčené osoby, nebo na jiném zákonném základě.

4.3 ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Klíčovou součástí dodatku Úmluvy č. 108 byla povinnost tvorby orgánu plnícího požadované dozorové funkce. Pravomoci a povinnosti takového orgánu zahrnují například právo přístupu k údajům nezbytným pro plnění své kontrolní činnosti, jejich shromažďování a zpracování. Dále pravomoc nařízení zajištění, vymazání či zničení konkrétních údajů, dočasně nebo trvale zakázat jejich zpracování, nebo zaujmout stanovisko před zahájením zpracování a zajištění zveřejnění stanoviska. Do dalších pravomocí spadá zasílání údajů upozornění či napomenutí správci, možnost obrácení se na jisté politické instituce jako například národní parlament, či obrácení se na soud v případech porušení předpisů. Činnost, působnost a rozsah kontroly Úřadu jsou omezené pouze ze zákona, nelze však zasahovat do jeho samostatné činnosti či organizace.

Kontrola samotná je prováděna dle kontrolního plánu, skrze inspektory a pověřené zaměstnance Úřadu, a to na podnět občanů. Cílem kontrol je zajištění

dodržování povinností správců a zpracovatelů daných zákonem a kontrola bezpečnostních opatření. Inspektoři či pověřeni zaměstnanci Úřadu mají povinnost prokázání se průkazem kontrolora a oznámení zahájení kontroly kontrolovanému subjektu. Mezi další povinnosti kontrolorů patří ochrana zájmů kontrolovaných, ochrana zajištěných dokladů proti ztrátě, poškození, zničení či zneužití, pořizování kontrolního protokolu o zjištěných výsledcích atd.

4.3.1 SANKCE

Každé porušení povinnosti při ochraně osobních údajů projednává Úřad, který také vybírá sankci. Sankce jsou převážně vymáhány celními úřady s místní příslušností. Definice skutkových přestupků a jiných správních deliktů se nachází v Zákoně o ochraně osobních údajů, v ustanovení o sankcích. Lhůta pro uložení sankce Úřadem je subjektivně jeden rok nebo objektivně tři roky. Po uplynutí lhůty není možné nadále trestat v případě porušení zákonem uložené povinnosti jednorázově, bez dalšího trvání. Úřad vychází při ukládání sankcí především z povahy a závažnosti jednání, způsobu jednání, míry zavinění, doby trvání následků a protiprávního jednání. Veškeré výnosy vzniklé z uložených sankcí připadají státnímu rozpočtu.

4.3.2 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ VE SPRÁVNÍM ŘÍZENÍ

Správní řízení, jakožto správní právo procesní, plní regulační funkci v postupech orgánů veřejné správy, s cílem vydání rozhodnutí, které zakládá nebo mění práva a povinnosti konkrétního subjektu, či prohlášení že subjekt žádná práva ani povinnosti nemá, dle ustanovení §9 zák. č. 500/2004 Sb. Soukromí těchto subjektů je během řízení chráněno zásadou neverejnosti, která však může být porušena v případě návrhu účastníka k jednání veřejnému. Účastníkovi lze vyhovět pouze v případě, že veřejné jednání nemůže způsobit újmu dalším osobám.

5 SPRÁVNÍ ORGÁNY V ČINNOSTECH SPOJENÝCH S REALIZACÍ PRÁVA NA INFORMACE A OCHRANY INFORMACÍ

Správní orgány s povinností poskytování informací jsou orgány státní, územně samosprávné celky, orgány územně samosprávných celků, veřejné instituce a subjekty pověřené zákonem rozhodovat o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v daném rozsahu a v rámci veřejné správy. Všechny správní orgány s činností spojenou s poskytováním nebo ochranou informací mají takzvanou úplnou informační povinnost.²⁰

5.1 STÁTNÍ ORGÁNY

Výkon státní moci prostřednictvím orgánů je definován v čl. 2 odst. 1 Ústavy. Ten uvádí, že výkon státní moci je vykonáván skrze moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Státní moc vykonávají tyto orgány:

- ústavně zřízené Ústavní orgány,
- ústřední orgány státní správy zřízené zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, specializované orgány při ústředních orgánech státní správy vyplývající ze zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky
- specializované státní orgány s celostátní působností zřízené zvláštními zákony nespádající do soustavy ústředních orgánů státní správy (Úřad pro ochranu osobních údajů),
- specializované územní orgány státní správy zřízené množstvím zvláštních zákonů upravujících jejich vznik, působnost a pravomoc v nejrůznějších oblastech státní správy (orgány obcí a krajů v přenesené působnosti).²¹

Tyto státní orgány vykazují jisté rysy, a to například fakt, že jsou zřízeny zákonem, nebo že jsou v nadřazeném postavení vůči jednotlivci. Do skupiny státních orgánů také spadají orgány bez úplné právní subjektivity, jako například Úřad pro ochranu osobních údajů a Policie České republiky.

²⁰ KUŽÍLEK, Oldřich., ŽANTOVSKÝ, Michael. *Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002. s. 28

²¹ KORBEL, František. a kol. *Právo na informace*, 2. aktualizované vydání, Praha: Linde Praha 2005. s. 63

5.2 ORGÁNY ÚZEMNĚ SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

Orgány územně samosprávných celků jsou orgány obcí a krajů, tedy krajské úřady, obecní a městské úřady, úřady městské části či městského obvodu územně členěného statutárního města, magistráty statutárních měst a magistrát hlavního města Prahy.

Nejdůležitějšími zákony upravujícími územně samosprávné celky a jejich přenesenou působnost jsou:

- články 99 až 105 Ústavy,
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích,
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.

Mluvíme tedy o vyšších územně samosprávných celcích, kterými jsou kraje a základní územně samosprávné celky, tedy obce.

Orgány kraje jsou zastupitelstvo, rada, hejtman a krajský úřad. Orgány obce jsou zastupitelstvo, rada a starosta obce a obecní úřad. Dalším orgánem územní samosprávy je obecní policie, zřizovaná obecně závaznou vyhláškou, dále potom zvláštní komise plnící úkoly v rámci přenesené působnosti a městské části s informační povinností propůjčující jim statut města. Všechny tyto subjekty jsou povinny poskytovat informace, vyjma komisí a výborů, které jsou pouze poradními či kontrolními orgány zastupitelstva nebo rady, žádosti vztahující se k nim jsou tedy podávány přímo zastupitelstvu nebo radě.

5.3 VEŘEJNOPRÁVNÍ KORPORACE

Veřejnoprávní korporace jsou subjekty se zákonem svěřenou rozhodovací pravomocí o právech a povinnostech fyzických a právnických osob ve sféře veřejné správy. Tato pravomoc je vykonávána pouze v rozsahu jejich rozhodovací činnosti. Nejsou tedy státním orgánem ani orgánem územní samosprávy, jsou to samostatné subjekty odlišné od státu, vykonávající moc veřejnou ve specializované oblasti, jako příklad lze uvést komory, například Česká advokátní komora, dále potom určité fyzické a právnické osoby vykonávající veřejnou moc, z fyzických například soudní exekutor či notář, z právnických například Všeobecná zdravotní pojišťovna.

Důležitým faktem je, že podle čl. 2 Ústavy je zákon o svobodném přístupu k informacím omezen pouze na rozhodovací činnost povinných subjektů, vyjma činnosti hospodářské, či soukromé sféry korporace. Povinnými subjekty jsou tedy kromě veřejnoprávních korporací také fyzické a právnické osoby nadané

výkonem moci veřejné a jiné orgány rozhodující o právech a povinnostech třetích osob ve sféře veřejné správy.²² V oblasti soudní praxe stále nebylo jasné definováno, zda se tato povinnost vztahuje na všechny odpovídající subjekty, například politické strany odporují tomuto závazku, i přesto, že jsou veřejnoprávní korporací hospodařící s veřejnými prostředky, a především dodržující ústavně - demokratické zásady.

5.4 VEŘEJNÉ INSTITUCE

Do činnosti veřejných institucí spadá rozhodování o právech a povinnostech jistých subjektů, hospodaření s veřejnými prostředky a správa veřejných statků. Veřejnými prostředky rozumíme dle definice veřejných rozpočtů v §3 písm. d) zákona č. 59/2000 Sb. o veřejné podpoře reálné napojení veřejných prostředků na veřejné rozpočty.

Veřejné instituce jsou zřízeny ze zákona, a to za účelem dosažení určitého cíle nebo plnění konkrétního veřejného účelu. Pravomoc a působnost institucí jsou stanoveny zákonem, stejně tak dozorová a kontrolní činnost státu vůči instituci. Veřejné instituce jsou například veřejné fondy, jmenovitě pozemkový fond či fond dopravní infrastruktury, nadace a veřejné ústavy.²³ Právní výklad veřejných institucí jakožto právnické osoby založené podle norem soukromého práva pro výkon samostatné působnosti by potenciálně mohl vést k situaci, kdy by se zákon o svobodném přístupu k informacím nemusel na instituce vztahovat nebo jeho aplikace mohla být omezena.

5.5 INFORMAČNÍ POVINNOST ÚPLNÁ A ČÁSTEČNÁ

Informační povinnost je ukotvena Listinou základních práv a svobod, informačním zákonem a zákonem o přístupu k informacím týkajících se životního prostředí. Tato povinnost se dělí na úplnou a částečnou.

Úplná či všeobecná informační povinnost je zakotvena v § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Tento zákon pojednává o státních orgánech, územně samosprávných celcích, jejich orgánech, a o veřejných institucích.

²² KORBEL, František. a kol. *Právo na informace*, 2. aktualizované vydání, Praha:Linde Praha 2005. s. 70

²³ KORBEL, František. a kol. *Právo na informace*, 2. aktualizované vydání, Praha:Linde Praha 2005, s. 68

Ze zákonodárné moci se tedy vztahuje na Poslaneckou sněmovnu, Senát a jejich komise a výbory. Z moci výkonné dopadá na prezidenta republiky, vládu, ministerstva, ústřední orgány státní správy, jiné orgány státní správy a složky státu bez právní subjektivity. Všechny tyto subjekty spadají pod všeobecnou informační povinnost skrze výkon veřejné moci, a tedy nerovné postavení vůči občanům.²⁴ V neposlední řadě jsou § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím vázány taktéž soudy, všechny typy, na všech úrovních.

Dalšími povinnými subjekty jsou územně samosprávné celky jakožto základní jednotky územní samosprávy, tedy obce a kraje. Povinny jsou i orgány samosprávných celků, jejich úřady, případně obecní policie.²⁵ Úřady jsou povinny k úplné informační povinnosti jako celek, nikoliv jen jejich konkrétní složky, z důvodu svěřené působnosti v oblastech veřejné správy.

Posledním povinným subjektem jsou veřejné instituce. Zde se setkáváme s již zmíněnou problematikou určení, zda je veřejná instituce právně veřejná či soukromá. Dle Ústavního soudu je důležité přihlídnutí ke způsobu vzniku a zániku instituce, státního dozoru, osobě zřizovatele apod., za účelem právní identifikace instituce. Dle výsledku identifikace dochází nebo nedochází k aplikaci úplné informační povinnosti.

Částečná informační povinnost vyplývá z § 2 odst. 2 informačního zákona, který ji vztahuje k rozsahu rozhodovací činnosti subjektů, jimž zákon svěřil rozhodování o právech a povinnostech osob v rámci veřejné správy. Nevztahuje se tedy na státní orgány, územně samosprávné celky a veřejné instituce, ale na subjekty, kterým bylo poskytnuto či předáno rozhodovací oprávnění v právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Jedná se především o správní orgány, kterými rozumíme orgány moci výkonné, orgány územních samosprávných celků, fyzické a právnické osoby a jiné orgány se svěřenou rozhodovací pravomocí v oblasti veřejné správy. Konkrétně lze zmínit veřejnoprávní korporace se svěřenou pravomocí k plnění úkolů veřejné správy, Českou advokátní komoru, soudního exekutora či notáře. Všechny jmenované subjekty realizují svou rozhodovací pravomoc pouze ve svěřené oblasti a svěřeném rozmezí, podléhající kontrole právě ve svěřené části správy

²⁴ KOLMAN, Petr. *Právo na informace*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 62-64. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 441. ISBN 9788021051355

²⁵ KUŽÍLEK, Oldřich, ŽANTOVSKÝ, Michael. *Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002. s. 31. ISBN 80-7201-318-1

a rozhodovací činnosti.²⁶

Hlavním rozdílem mezi subjekty povinnými úplnou informační povinností a částečnou je tedy rozsah informací, které jsou povinny poskytovat žadatelům.

5.6 PRÁVO NA INFORMACE O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ

Povinnost poskytování informací i životním prostředí je upravena v zákoně č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Jedná se o zákon zavazující subjekty k poskytování pouze konkrétního druhu informací, týkajících se životního prostředí, jeho stavu, předpokládaného vývoje a jeho složek. Zákon dále upřesňuje povinné subjekty, kterými jsou orgány moci výkonné a soudní, jim podřízené organizační složky, správní úřady a státní rozpočtové organizace. Povinným subjektem práva na informace o životním prostředí jsou i fyzické a právnické osoby a orgány územně samosprávných celků vykonávající činnost týkající se životního prostředí v rámci veřejné správy. U fyzických a právnických osob se jedná o osoby řídící se zvláštním právním předpisem.

²⁶ KOLMAN, Petr. *Právo na informace*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 73-74. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 441. ISBN 9788021051355

6 POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ

Poskytování informací probíhá dvěma způsoby - zveřejněním nebo vyžádáním.

Zveřejnění informace je definováno dle § 3 odst. 5 zákona č. 106/1999 Sb., jako umístění informace takovým způsobem, aby mohla být vždy a znovu dohledána a získána.²⁷ Informace může být vydána tiskem, na úřední desce či vydáním ve formě jakéhokoliv nosiče umožňujícího uchování informace. Jedná se tedy o jistý obsah nebo jeho část, a to v podobě písemné, obrazové, zvukové či audiovizuální.

Zveřejnění dělíme na povinné a dobrovolné. Povinné zveřejnění se týká převážně informací specifikujících konkrétní úřad, skrze jeho řízení, pravomoc a působnost. Možným omezením povinného zveřejnění jsou informace spadající do působnosti zákona o ochraně utajovaných informací. Veškeré povinně zveřejňované informace jsou subjekty povinny zpřístupnit na dostupném místě, fyzicky ve svém sídle nebo ve svých úřadovnách a elektronicky na internetu. K povinnostem patří i poskytnutí možnosti vytvoření kopie.

Skladba informací týkajících se povinných subjektů je upravena vyhláškou Ministerstva informatiky č. 442/2006 Sb., jedná se o informace ohledně důvodu a způsobu založení subjektu, jeho organizační strukturu, dále charakterizace způsobu a určení místa k získání informací, lhůty a způsoby podání opravného prostředku proti rozhodnutím povinného subjektu, postup, který povinný subjekt musí dodržovat při vyřizování všech žádostí a další.

Vyžádání je aktivním krokem ze strany žadatele, nikoliv povinného subjektu, a samo o sobě je projevem zájmu o informaci. Žadatel může být fyzickou i právnickou osobou. Důvod žádosti není povinen uvádět ani zveřejňovat. Žádost může být uskutečněna jak písemnou formou, tak ústně. Nutná je konkrétnost žádosti v tom, komu je určena, dále potom aby splňovala všechny potřebné náležitosti uvedené v § 14 odst. 2. Dle zákona je taktéž nutné, aby žadateli přišla nějaká forma odezvy, ať už ve formě poskytnutí samotné informace, tak v případě zamítnutí žádosti, a to i v případě, kdy se jedná o žádost o informaci utajovanou a povinný subjekt nemusí vydat formální

²⁷ § 3 odst. 5 Zákon o svobodném přístupu k informacím. In: 106/1999 Sb. 1999.

rozhodnutí o odmítnutí žádosti.²⁸

Žádost podaná fyzickou osobou musí obsahovat celé jméno, datum narození, adresu místa trvalého pobytu, není-li přihlášena k trvalému pobytu tak adresu bydliště a adresu pro doručování, liší-li se od adresy místa trvalého pobytu nebo bydliště. Právnícké osoby uvádějí název, identifikační číslo, adresu sídla a adresu pro doručování, liší-li se od adresy sídla. Pokud ze žádosti není zřejmé, o jakou informaci se jedná, dostává do doby sedmi dnů od doručení žádosti povinnému subjektu žadatel třicetidenní lhůtu k upřesnění. Stejná lhůta povinného subjektu platí i v případě doručení žádosti, což se nevztahuje k působnosti subjektu. V případě platné a přesné žádosti poskytuje subjekt požadovanou informaci do patnácti dnů, pokud mu to dovoluje zákon. Tuto lhůtu lze prodloužit v závažných případech o dalších deset dní, například v případech obtížné přístupnosti k informaci nebo nutné konzultace s dalším subjektem. Poskytnutí jakékoliv zmíněné lhůty musí být vždy prokazatelné, stejně jako informování žadatele o jejím započetí a době trvání.

V případě nevyhovění žádosti, ať už jako celku nebo pouze z části, povinný subjekt vydává dle § 68 odst. 3 Zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, odůvodnění obsahující právní předpisy na základě kterých k rozhodnutí došel. Rozhodnutí zahrnuje poučení o možnosti žadatele k podání odvolání.

6.1 ZPŮSOBY ŽÁDOSTÍ O INFORMACE A JEJICH NÁLEŽITOSTI

Způsob žádosti je buďto písemný nebo ústní. Písemná žádost je oficiálně podána dnem doručení povinnému subjektu. Ze žádosti musí být jasné, kterému subjektu náleží. Náležitostmi písemné žádosti podávané fyzickou osobou jsou celé jméno datum narození, adresa trvalého pobytu či bydliště a popřípadě adresa pro doručování. U právníckých osob je to název, identifikační číslo, adresa sídla, případně adresa pro doručování. Ve formě elektronické je žádost podávána prostřednictvím podatelny úřadu nebo na elektronickou adresu subjektu. Neopomenutelnou náležitostí je jasná, zřetelná a konkrétní formulace informace, která je požadována. V případě jakýchkoliv nedostatků řeší subjekt žádost skrze výše zmíněné lhůty poskytnuté k opravě žádosti.

Ústní žádost trpí, na rozdíl od písemné, nevýhodou nemožnosti podání opravných prostředků, stejně jako neexistencí lhůt pro vyřízení. Pokud není

²⁸ FUREK, Adam., ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím: komentář*. Praha: Linde Praha, 2010. s. 338

informace poskytnuta po ústní žádosti, je tedy nutné přejít k žádosti písemné a její formalizovanější podobě.

6.2 ROZHODNUTÍ O NEVYHOVĚNÍ ŽÁDOSTI

Pokud jsou informace poskytovány povinným subjektem bez omezení žádaného rozsahu, potom rozhodnutí není vydáváno. Děje se tak pouze v případě nevyhovění žádosti či její části. Zákon tedy předpokládá, že bude žádosti vyhověno a proto rozhodnutí o nevyhovění požaduje pouze v případech omezení informací.

V případě částečného zpřístupnění požadovaných informací poskytuje povinný subjekt pouze jejich část a vylučuje chráněné nebo jinak zákonem omezené informace, jako například obchodní tajemství, majtkové poměry a další. Pokud zpřístupněná část informací v hmotné formě nese informace zneprístupněné, jsou tyto údaje anonymizovány. V případech úplného odmítnutí žádosti povinným subjektem je jím vydáváno rozhodnutí s odůvodněním. Pokud povinný subjekt na žádost z nějakého důvodu nereaguje, žadatel má možnost podání stížnosti na postup povinného subjektu při vyřizování žádosti.

6.3 ŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

Vycházeje z předpokladu, že správní či soudní orgán nesprávně interpretuje právní předpis při jeho aplikaci a například odmítne poskytnout jistou informaci, může dojít k přezkoumání rozhodnutí orgánem jiným, zpravidla nadřízeným. Přezkoumání může probíhat i skrze soud, v případech u kterých tak stanoví zákon. Řádnými opravnými prostředky jsou odvolání a rozklad.

6.3.1 ODVOLÁNÍ A ROZKLAD

Odvolání proti rozhodnutí povinného subjektu je možné podat ze strany účastníka správního řízení v patnáctidenní lhůtě ode dne doručení rozhodnutí. Podáváno je subjektu, který žádost zamítnul. Ten má povinnost v další patnáctidenní lhůtě předložit odvolání příslušnému nadřízenému subjektu, který opět v rozmezí patnácti dnů musí dojít k vlastnímu rozhodnutí. Zmiňovaná časová lhůta nemůže být jakkoliv prodloužena.

V případě přezkoumávání rozhodnutí soudem jsou zkoumány důvody odmítnutí žádosti. V případě absence takových důvodů je soudem rozhodnutí okamžitě pravomocně zrušeno a povinný subjekt, proti kterému bylo odvolání podáno, musí požadované informace žadateli poskytnout.

Pro podání odvolání jsou správním řádem stanoveny náležitosti, které musí být dodrženy, dle § 20 odst. 4 písmena b) správního řádu. Žadatel může ve svém odvolání napadnout výrok ale i jeho část, jako například nesprávný způsob řešení, vadné řízení nebo nezákonnost rozhodnutí povinného subjektu.

Odvolací řízení je zahájeno příslušným správním orgánem na základě podání odvolání účastníka správního řízení nebo jeho zákonného či zmocněného zástupce.

Odvolání nelze podat, pokud se žadatel o informaci vzdal práva na odvolání. Dále nutné náležitosti odvolání obsahují specifikaci subjektu proti kterému je podáváno, rozsah v jakém je rozhodnutí napadáno a vysvětlení, v čem tkví nesprávnost či nezákonnost rozhodnutí nebo řízení. Pokud není přesně uveden rozsah napadeného rozhodnutí, je za napadené považováno celé.

Rozklad, jakožto druhý řádný opravný prostředek, lze podávat proti rozhodnutí ústředního správního orgánu v prvním stupni. Návrh je podáván rozkladovou komisí o nejméně pěti členech v čele s předsedou, jmenovaných ministrem nebo vedoucím ústředního správního orgánu. Zahájení řízení a další postup při řešení rozkladu je ze zákona stejný jako u řízení odvolacího. Rozhodnutí o rozkladu připadá ministrovi nebo vedoucímu ústředního správního orgánu. Rozhodnutí, kterého se rozkladové řešení týká, může být změněno či zrušeno, jestliže tak bude rozkladu vyhověno a nebude způsobena újma žádnému z účastníků řízení.

6.4 STÍŽNOST NA POSTUP PŘI VYŘIZOVÁNÍ ŽÁDOSTI O INFORMACE

Stížnost na postup při vyřizování žádosti o informace je formou ochrany proti nečinnosti povinného orgánu.²⁹ Stížnost je podávána žadatelem, kterému byla žádost zamítnuta částečně či úplně, a nedostalo se mu rozhodnutí o nevyhovění žádosti. Dalším případem možnosti podání stížnosti je situace, kdy žadatel nesouhlasí s úhradou nákladů za poskytnuté informace uloženou povinným subjektem. V takovém případě dochází k přezkoumání postupu nadřízeným orgánem, který následně rozhodne o snížení či navýšení požadované úhrady. Vyřizování stížnosti probíhá stejným způsobem jako odvolání a rozklad. Výjimkou jsou orgány územně samosprávných celků se samostatnou působností, kterým nadřízený subjekt nařídí sjednání nápravy v časové lhůtě patnácti dnů.

²⁹ FUREK., Adam, ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2010, s. 434

7 OMEZENÍ PRÁVA NA INFORMACE A OCHRANA INFORMACÍ V ČINNOSTECH SPRÁVNÍCH ORGÁNŮ

Ustanovení čl. 17 odst. 4 Listiny stanovuje, že omezení práva na informace je možné jakožto nezbytné opatření za účelem jistého cíle. Dále povinné odepření informace znamená, že rozhodující orgán má možnost pouze odmítnout žádost o její zpřístupnění. Při omezování práva na informace je povinný subjekt vázán ustanovením § 12 Zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, stanovujícím podmínky za kterých k omezení dochází.

Zde se opět setkáváme s principem parciálního odepření, tedy povinnosti povinného subjektu vyloučit omezené informace od poskytnutelných a vše ostatní zpřístupnit. Omezení samotné probíhá v praxi převážně formou začernění konkrétních údajů, spolu s dodáním odůvodnění odepření ze strany příslušného orgánu.³⁰ Omezení samotné by se měl povinný subjekt snažit minimalizovat. Odepření může být časově omezené, dle důvodu omezení, po jeho skončení může být dříve omezená informace nebo její část zpřístupněna. Rozhodnutí orgánu o omezení práva na informace lze ze strany žadatele napadnout opravnými prostředky.

7.1 UTAJOVANÉ INFORMACE

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti, je zákonem stanovujícím zásady, podle kterých jsou informace označovány za utajované. Nemusí se však nutně jednat pouze o utajované informace, zákon se taktéž vztahuje na takzvaně citlivé činnosti, přístup k utajovaným informacím nebo informacím o zmíněných činnostech a podmínky pro výkon státní správy v jeho rámci. Utajovaná informace je za takovou označena právním předpisem.

Nejvyšší správním soudem bylo judikováno, že právo na informace není omezitelné v případě, kdy utajení podléhá pouze příprava určitých dokumentů, nikoliv dokument samotný.³¹ Stejný princip se vztahuje na obsažené informace. Utajované informace musí být uvedeny ve zvláštním seznamu utajovaných informací, vydávaném ve formě nařízení vlády, v současné době se jedná

³⁰ KUŽÍLEK, Oldřich, ŽANTOVSKÝ, Michael. *Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním rádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002, s. 59-61. ISBN 80-7201-318-1

³¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31. 7. 2006, sp. zn. A 2/2003-73.

o nařízení č. 522/2005 Sb. Utajované informace obsažené v nařízení vlády se dělí na seznamy dle jednotlivých odvětví veřejné správy. Každá informace je označena dle svého stupně utajení, dělí se na přísně tajné, tajné, důvěrné a vyhrazené.

Utajování informací probíhá z důvodu ochrany státního zájmu, zachování ústavnosti a svrchovanosti státu, územní celistvosti, zajištění bezpečnosti, ochrany životů a zdraví občanů, obrany, ochrany ekonomiky a mezinárodních závazků.³² Při narušení zájmu státu se může jednat o újmu mimořádně vážnou, vážnou a prostou. Utajované informace jsou chráněny stanovenými podmínkami k jejich poskytování a povinnostmi k jejich ochraně. Dále jsou stanoveny sankce v případě páchaní správních deliktů při nakládání s utajovanými informacemi, v takových případech zákon č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku poskytuje ochranu ve formě definování trestných činů ve spojitosti s ohrožením utajovaných informací.

Nejdůležitějšími orgány státní správy v oblasti ochrany utajovaných informací jsou Národní bezpečnostní úřad a Poslanecká sněmovna. Úřad je ústředním orgánem státní správy vykonávající správu takových informací, zatímco sněmovna plní kontrolní funkci skrze zvláštní kontrolní orgán.

7.2 OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ

Obchodní tajemství je upraveno zákonem o svobodném přístupu k informacím, jeho vymezení se nachází v Novém občanském zákoníku a legální definice je obsažena v ustanovení § 17 Zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku.

Obchodní tajemství je utajovanou skutečností obchodní, výrobní či technické povahy, nesoucí konkurenční význam a cenu týkající se jistého podniku. Skutečnost se stává obchodním tajemstvím výslovným označením za takové podnikatelem, který se jej snaží udržet pod svou kontrolou.³³ Výjimkou jsou informace týkající se veřejných prostředků.

Obchodní tajemství má tedy skutečnou nebo alespoň potencionální hodnotu a není běžně dostupné konkurenci. Jedná se především o vůli podnikatele utajit jisté skutečnosti a jeho kroky v dosažení jejich utajení. Povinné subjekty často odmítají poskytovat informace na základě ochrany obchodního tajemství, ne vždy se však jednalo o informace formálně označené jako takové. Proto bylo

³² § 2 písm. b) Zákon o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. In: 412/2005 Sb. 2005

³³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 19. 12. 2004, sp. zn. 7 A 118/2002-37

Nejvyšším správním soudem rozhodnuto, že informace musí být označena za obchodní tajemství před doručením žádosti subjektu o poskytnutí. Ochrana obchodního tajemství vzniká okamžikem naplnění všech jeho znaků.

Ustanovení § 9 odst. 2 zákona uvádí, že poskytnutí informací o veřejných prostředcích, jejich rozsahu a příjemci není v rozporu s ochranou obchodního tajemství, jedná se pouze o formu veřejné kontroly.³⁴

Z hlediska praxe jsou obchodním tajemstvím nejčastěji receptury, technické nákresy, cenové kalkulace atd.

7.3 OCHRANA DŮVĚRNOSTI MAJETKOVÝCH POMĚRŮ

Majetkovým poměrem jsou peněžité či naturální příjmy fyzických a právnických osob, vlastnictví bytových a nebytových prostor, dalších nemovitostí, majetková práva, pohledávky a další. Ochrana probíhá ve formě zákazu povinného subjektu v poskytování informací o majetkových poměrech osob, které sami o sobě povinným subjektem nejsou. Neposkytují se informace získané na základě zákonů o daních, poplatcích, penzijním nebo zdravotním pojištění nebo sociálním zabezpečení. Tato forma ochrany osobních údajů a soukromí osob je ukotvena v ustanovení § 8a Zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.³⁵

Při aplikaci ustanovení o důvěrnosti majetkových práv se bere v potaz, zda povinný subjekt získal vymezené informace během výkonu své agendy, dle příslušných zákonů a právních předpisů.³⁶

7.4 OCHRANA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

Duševním vlastnictvím mohou být postupy, výrobky, umělecká díla atd., propůjčující svému autorovi konkurenční výhodu. Jsou to konkrétně umělecká díla, obchodní strategie a průmyslová vlastnictví. Ochranu duševního vlastnictví zajišťují například Úřad průmyslového vlastnictví České republiky a v evropském měřítku Evropský patentový úřad nebo Úřad pro harmonizaci ochranných známek a průmyslových vzorů.

K odepření informací může dojít z důvodu ochrany duševního vlastnictví.

³⁴ KOLMAN, Petr. *Právo na informace*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 89. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 441. ISBN 9788021051355

³⁵ FUREK, Adam., ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha : Linde Praha, a.s., 2010. ISBN 978-80-7201-788-1. s. 255

³⁶ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2010, s. 254-257. ISBN 9788072017881

Jedná se především o ochranu práv třetích osob, dle zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, úřady tedy nesmí porušit princip ochrany duševního vlastnictví při poskytování informací.³⁷ Ochrana duševního vlastnictví na hranicích je zajišťována celní správou.

Duševní vlastnictví je chráněno autorským právem, plněním funkcí informanta o kontrole, produkci a distribuci konkrétního díla, vznikající samovolně bez formální registrace. Dále je chráněno patentem, kterým si autor vyhrazuje právo na výrobu či užívání díla a znemožňuje tak činit třetím stranám. Poslední formou ochrany je obchodní značka chránící pouze název konkrétního díla nebo značky před užíváním nebo zneužíváním konkurencí.

7.5 INFORMACE TÝKAJÍCÍ SE OSOBNOSTI, PROJEVŮ OSOBNÍ POVAHY, SOUKROMÍ FYZICKÉ OSOBY A OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Zákon č. 89/2012, občanského zákoníku a zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů upravují ochranu informací týkajících se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobních údajů. Tyto informace jsou tedy poskytovány povinnými subjekty pouze v případech určených platnými právními předpisy.

Fyzické i právnické osoby mají v konkrétních případech právo domáhat se upuštění od neoprávněných zásahů do osobnosti, případně úměrného zadostiučinění. Zákon také klade důraz na zpracovávání těchto údajů, především k prevenci zásahů do soukromého života subjektů. K pořizování a uchovávání informací takového charakteru tedy dochází pouze se souhlasem subjektu, kterého se informace týkají.

Poskytování veškerých jmenovaných informací tedy není vyloučeno, je jen vázáno právními předpisy stanovujícími pravidla jejich ochrany. Je tak zákonem odkazováno na zmíněný zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ale také zákon č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Poskytování informací je tedy uplatňováno skrze zákon o svobodném přístupu k informacím, avšak hmotněprávní podmínky poskytnutí jsou posuzovány podle zvláštních úprav.

Občanský zákoník specifikuje, že právo na ochranu osobnosti je právo jednotné, náležící jako všeobecné osobnostní právo každé fyzické osobě bez

³⁷ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2010, s. 277-281. ISBN 9788072017881

rozdílu a jeho subjektem může být pouze osoba fyzická, osoba právnická nemůže být označena za skutečnou osobnost.³⁸ Plní funkci zabezpečitele a ochránce individuální integrity osobnosti, důstojnosti existence a svobodného rozvoje.

7.6 INFORMACE O PROBÍHAJÍCÍM TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Informace o probíhajícím trestním řízení nejsou povinnými subjekty poskytovány dle § 11 odst. 4 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Při uplatňování tohoto zákona se přihlíží k zákonu o svobodném přístupu k informacím.

Trestní řízení je v zákoně č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím definováno jako trestní stíhání osoby zakončené rozsudkem nebo rozhodnutím právní moci. Ochrana informací týkajících se takového stíhání či samotného rozsudku nebo rozhodnutí je založena na možnosti hrozby maření účelu trestního řízení při jejich vyzrazení. Povinný subjekt má tedy právo odepřít informace týkající se probíhajícího trestního řízení, avšak pouze v případě takového ohrožení. V ostatních případech platí povinnost subjektu informace poskytnout, a respektovat tak právo na informace o činnostech orgánů moci veřejné.

V případě nutnosti odepření poskytnutí informace za účelem ochrany procesu se povinný subjekt odkazuje na § 11 odst. 4 písm. a) zmiňovaného zákona. Současně, podle § 8 a) trestního řádu, musejí povinné orgány dbát ochrany osob účastnících se trestního řízení, včetně údajů přímo nesouvisejících s trestnou činností atd.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním uvádí, že po pravomocném ukončení trestního řízení ochrana informací nadále neplatí, a tudíž mohou být poskytovány.

Výjimkou je nahlížení do spisu. Okruh osob s možností nahlížení je vymezen trestním řádem, ten však nevylučuje aplikaci informačního zákona. Jedná se tedy především o problematiku přímého fyzického nahlížení do spisu, při jehož aplikaci je brán ohled na ochranu osobních údajů a další omezení vyplývající ze zákona.

7.6.1 ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ

Při poskytování informací o účastnících trestního řízení platí povinnost

³⁸ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha 2009, s. 137

respektování práva na ochranu soukromí, podle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jedná se o osoby obviněné, podezřelé nebo odsouzené a členy jejich rodiny, osoby svědčící a osoby nedospělé nebo jiným způsobem zranitelné. Brány v potaz jsou potenciální škody, které by byly způsobeny těmito účastníky v případě poskytnutí informací odhalujících jejich identitu nebo jiným způsobem napomáhající k jejich identifikaci. V případě vyzrazení informací takového charakteru mají účastníci řízení možnost domáhat se právní nápravy.

Nedílnou součástí je právo na spravedlivý proces, při kterém platí pravidlo presumpce nevin. V případě, kdy je možné prokázat porušení práva na spravedlivý proces z důvodu poskytnutí informací, opět vzniká právo poškozeného k účinné právní nápravě. Veškeré informace šířené skrze média a týkající se řízení, musejí být v souladu s principem presumpce nevin obviněného či podezřelého a nesmějí být šířeny na jeho úkor.

Příslušné orgány, úřady a policejní služby taktéž nemají poskytovat informace rizikové pro spravedlnost probíhajícího řízení, a to především při řízeních, jejichž součástí je porota či senát.

Totožnost svědků nelze odhalit:

- bez jejich předchozího souhlasu,
- pokud to ohrožuje jejich životy či bezpečí,
- není-li odhalení totožnosti ve veřejném zájmu,
- pokud už svědectví nebylo poskytnuto veřejnosti.

V případech trestních řízení proti organizovanému zločinu přibývají do výčtu ochranné programy pro svědky.

7.6.2 INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI

Důležitým faktorem je informování veřejnosti skrze média. Veřejnost má právo na informace o činnostech justičních orgánů jakožto vykonavatelů veřejné moci. Stejný princip platí pro policejní složky státu. Novináři disponují volným přístupem k veřejným projednáním a rozsudkům a neměli by být vylučováni z veřejných projednávání. Je-li to proveditelné, měla by být novinářům poskytnuta sedadla v dostatečném počtu, aniž by poskytnutí těchto míst omezovalo přítomnost veřejnosti. Provádění přímého zpravodajství a pořizování záznamů je v jednacích síních nemožné, pokud to výslovně nedovoluje zákon nebo příslušný úřad. Zpravodajství takového charakteru je povoleno pouze, pokud není rizikovým faktorem nesoucím vliv na účastníky trestního řízení, poroty, senát,

soudce a další. Informace ohledně plánovaných slyšení apod. by měly být novinářům poskytnuty na požádání. Ti mají právo pořizovat kopie veřejně vyhlášených rozsudků a možnost jejich sdělování veřejnosti. Také je jim umožněn přístup k osobám vykonávajícím rozsudky ve věznicích, a to za podmínky, že toto privilegium neohrozí práva vězňů, dozorců či bezpečnost věznice a řádný výkon spravedlnosti.

Každá osoba, která se stala objektem chybné či pomlouvačné zprávy ze strany médií v souvislosti s řízením, má právo žádat o opravu této zprávy nebo na vlastní odpověď. Stejné právo dotčené osoby platí i u chybných informací v tiskových zprávách vydaných justičními úřady a policejními složkami státu.

7.6.3 ZÁSADY POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ JUSTIČNÍMI ÚŘADY A POLICEJNÍMI SLUŽBAMI

Jak justiční úřady, tak policejní služby poskytují pouze a výhradně informace ověřené nebo založené na důvodném předpokladu. Pokud jsou informace založené na důvodném předpokladu, musí na to úřad či služba upozornit příslušná média, kterým jsou informace poskytovány. Pokud jsou informace o probíhajícím trestním řízení poskytovány v souladu se zákonem, musejí být na požádání poskytnuty všem médiím a jejich zástupcům, bez rozdílu a diskriminace. Takové informace jsou převážně poskytovány ve formě tiskových zpráv, tiskových konferencí apod.

Jedná-li se o trestní řízení s předmětem veřejného zájmu nebo jiná řízení se zvláštní pozorností, mají úřady a služby povinnost informovat veřejnost o jejich dění. Učiní tak pouze pokud by nedošlo k vytvoření překážky ve výsledku řízení či zdržení řízení, nebo pokud by tak neučinily na úkor utajení vyšetřování a policejních šetření. U řízení s předmětem veřejného charakteru a jiných, se zvláštní pozorností, by mělo docházet k pravidelnému poskytování informací týkajících se průběhu řízení.

Informace týkající se řízení by neměly být justičními úřady a policejními službami využívány jinak, než za účelem odpovídajícího prosazování práva v rozsahu, jaký jim povoluje zákon. Využívání těchto informací ke komerčním účelům je úřadům a službám zakázáno.

Důležitým faktorem je v neposlední řadě právo na ochranu soukromí, dle článku 8 Úmluvy, kde je specifikováno, že tyto informace a jejich případné poskytování by neměly škodit možnosti znovu se začlenit do společnosti.

7.7 INFORMACE ZÍSKANÉ PŘI KONTROLNÍ A OBDOBNÉ ČINNOSTI

Jedná se o informace získané od třetí osoby, v rámci plnění činnosti kontrolní, dozorové a dohledové. Nejznámějším představitelem problematiky kontrolní činnosti a informacemi s ní spojenými je Česká obchodní inspekce.³⁹

Povinný subjekt vykonávající tyto činnosti je zákonem vázán k mlčenlivosti. Subjekt má také povinnost poskytovat informace vzniklé v průběhu plnění kontrolní, dozorové nebo dohledové činnosti. Zpřístupněny jsou tedy pouze informace vytvořené na základě zjištění provedených subjektem. Těmito informacemi chápeme závěry, ke kterým subjekt během své činnosti dospěl. Mohou to být například porušení právních předpisů a norem, uložené sankce, nápravná opatření a další.

7.8 PODMÍNĚNĚ PŘEDANÉ A PRAVIDELNĚ ZVEŘEJŇOVANÉ INFORMACE

Podmíněně předané informace jsou informace poskytnuté fyzickou nebo právnickou osobou. Jsou poskytnuty určitému úřadu, ovšem nejsou poskytnuty na základě zákona, tedy ze zákonné povinnosti, ale dobrovolně. Informace tohoto charakteru jsou úřadem dále předávány pouze na základě souhlasu osoby, která je poskytl.⁴⁰

Pravidelně zveřejňované informace jsou informacemi poskytovanými veřejnosti, v pravidelných intervalech. Mimo tyto intervaly jsou informace chráněny a příslušné úřady nemají povinnost jejich poskytnutí. Může se například jednat o měnový vývoj, zveřejňovaný v určitých datech Českou národní bankou.

7.9 PŘÍJEMCI VEŘEJNÝCH PROSTŘEDKŮ

Příjemcem veřejných prostředků je osoba, které byly poskytnuty veřejné prostředky prostřednictvím povinného subjektu. Jedná-li se o veřejné prostředky v oblasti zdravotní a sociální péče, zabezpečení v nezaměstnanosti, státní pomoci při obnově území nebo podpory stavebního spoření, povinný subjekt nemá povinnost poskytnutí osobních údajů příjemce.

Poskytování informací o příjemcích veřejných prostředků je definováno v § 8 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. V něm stojí, že povinný subjekt má povinnost poskytnutí základních osobních údajů o osobě,

³⁹ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2010, s. 283. ISBN 9788072017881

⁴⁰ KUŽÍLEK, Oldřich. *Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002, s. 67. ISBN 80-7201-318-1

kteře byly veřejně prostředky poskytnuty, a to v rozsahu celého jména, data narození, obce trvalého pobytu, a výše, účelu a podmínek poskytnutých veřejných prostředků. Výjimkou jsou příjemci prostředků poskytnutých v určitých oblastech specifikovaných výše, a to podle odst. 2 téhož zákona.

7.10 MOŽNOST OMEZENÍ SVOBODNÉHO PŘÍSTUPU K INFORMACÍM

Omezení přístupu k informaci je upraveno zákonem 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Výčet dalších možností omezení tohoto práva se nachází v § 11 téhož zákona.

V tomto případě mluvíme o omezení přístupu k informaci z vlastní úvahy a vlastního rozhodnutí povinného orgánu, nikoliv o povinnosti odmítnout žádost o poskytnutí informace. V případě tohoto postupu ze strany subjektu se jedná o omezení informace jako takové, nikoliv o její kompletní vyloučení. Při omezení přístupu k informaci je nutností legitimní odůvodnění k takovému jednání ze strany povinného subjektu, a to například nezbytnost samotného omezení a řádné zdůvodnění této nezbytnosti. K omezení může být poskytnuta doprovodná informace.

Jako konkrétnější příklad lze uvést omezení práva na informace ve vztahu k činností Vězeňských služeb České republiky. Subjekty této oblasti mají povinnost odepření zpřístupnění informací v zákonem stanovených případech. Výčet opět najdeme v informačním zákoně 106/1999 Sb., ale také v zákoně č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

V zákoně č. 555/1992 je například uvedeno, že Vězeňská služba poskytuje na žádost údaje z evidence osob ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby nebo zabezpečovací detence, a to pouze orgánům činným v trestním řízení, soudům, státním zastupitelstvům při výkonu jejich působnosti, zpravodajským službám České republiky, správním orgánům a dalším. Jiným osobám žádajícím o poskytnutí informací daného charakteru může být vyhověno, pokud je jimi osvědčen právní zájem a sdělení informace nebrání zákon. Poskytnutí informací není možné v případech, kdy by mohlo dojít ke kompromitaci ochrany a obrany vězeňských objektů a střežených osob.

7.10.1 VNITŘNÍ POKYNY A PERSONÁLNÍ PŘEDPISY

Vnitřní pokyny a personální předpisy, nebo-li závazné interní akty, mají povinný charakter pro konkrétní subjekt, jehož se týkají. Charakteristickým rysem

těchto aktů je skutečnost, že ovlivňují pouze vnitřní činnost subjektu, nikoliv jeho vnější prostředí. Nejsou tedy závazné pro nepodřízené osoby. U těchto informací je možnost omezení jejich poskytnutí, avšak v momentě, kdy by tyto informace měly vliv na vnější prostředí, měly by být poskytovány. Dotýkají-li se tedy zmiňované informace výkonu veřejné správy, potom nejsou nadále považovány za vyloučené z práva na jejich poskytnutí, a to dle informačního zákona č. 106/1999 Sb.⁴¹

Vnitřní pokyny a předpisy jsou utvářeny nadřízenými osobami pro osoby podřízené, na základě vztahu nadřízenosti a podřízenosti. K jejich vydávání není nutné výslovné zákonné zmocnění, nemají povahu právních předpisů. Konkrétní formou vnitřních pokynů a předpisů je například organizační řád, spisový řád, docházkový systém apod.

7.10.2 INFORMACE POSKYTNUTÉ V RÁMCI NATO A EU

NATO, nebo-li Severoatlantická aliance, je mezinárodním vojenským paktem a politickým sdružením založeným v roce 1949. Evropská unie je politicko-ekonomickým sdružením, které vzniklo v roce 1993. Obě tyto instituce jsou obsaženy v zákoně č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, konkrétně v § 11 odst. 1, písm. c). Tento zákon pojednává o informacích poskytnutých těmito institucemi, týkajících se státní a veřejné bezpečnosti a ochrany práv třetích osob.

V tomto rámci se jedná o v jisté formě utajované informace, které jsou označeny původcem a jsou poskytovány pouze v případě jeho souhlasu. Povinný subjekt může omezit přístup k takovýmto informacím dle zmíněného ustanovení. V případě těchto informací nebývá poskytnuta ani informace doprovodná, a to opět z důvodů ochranných. Informace ze strany NATO a EU jsou v praxi tedy spíše informacemi neposkytovanými, a to i přesto, že tak není doslovně ustanoveno v příslušných právních předpisech.⁴²

Důležité je zmínit Informační centrum o NATO, které se nachází v hlavním městě Praze. Smyslem této instituce je poskytování informací o problematice a bezpečnosti NATO veřejnosti. Jedná se tedy v jisté formě o realizaci nutnosti informovat veřejnost o státních záležitostech, o věcech

⁴¹ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2010, s. 264-266. ISBN 9788072017881

⁴² FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2010, s. 271-272. ISBN 9788072017881

veřejných a také přiblížení výkonu moci veřejné v konkrétní oblasti občanům. Informační centrum poskytuje vyjma informací také rešerše, informační přednášky a další činnosti.

7.10.3 NEHOTOVÉ INFORMACE

Za nehotové informace považujeme informace připravované nebo vznikající při přípravě rozhodnutí povinného subjektu. Převážně se jedná o koncepty, návrhy a náměty dotýkající se úředních procesů. V momentě dokončení rozhodovacího procesu musejí být povinným subjektem řádně zpřístupněny.

7.10.4 DALŠÍ OBLASTI OCHRANY INFORMACÍ

Neposkytovanými informacemi podle § 11 odst. 4 informačního zákona, jsou vyjma výše zmiňovaných například informace týkající se činnosti a kontrol Nejvyššího kontrolního úřadu a Ministerstva financí, plnění úkolů zpravodajských služeb, informace o rozhodovací činnosti soudů s výjimkou rozsudků nebo také například údaje z evidence incidentů v rámci kybernetické bezpečnosti státu. U rozhodovací činnosti soudů má ochrana informací zajišťovat nestrannost a nezávislost soudů. U kybernetické bezpečnosti státu je důležitá ochrana orgánů a osob, které nahlásili možné ohrožení, tedy údajů díky kterým by mohly být identifikovány.

8 STĚŽEJNÍ ÚSTŘEDNÍ SPRÁVNÍ ORGÁNY V OBLASTI OCHRANY INFORMACÍ

Stěžejními orgány v oblasti ochrany informací jsou Národní bezpečnostní úřad, Úřad pro ochranu osobních údajů a Ministerstvo vnitra. Tyto ústřední orgány státní správy vykonávají dozorovou funkci v dodržování zákonem stanovených povinností týkajících se problematiky ochrany informací.

8.1 NÁRODNÍ BEZPEČNOSTNÍ ÚŘAD

Národní bezpečnostní úřad byl zřízen 1. 8. 1998, a to zákonem č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů. Je ústředním orgánem v oblastech ochrany utajovaných informací, bezpečnostní způsobilosti a kybernetické bezpečnosti. Je orgánem moci výkonné se zákonem danými povinnostmi a pravomocemi.

Do činností úřadu spadá sběr informací, jejich analýza a správní úvaha. Informace jsou úřadem získávány převážně od právnických osob, z veřejných zdrojů, evidencí, registrů a od příslušných státních orgánů.

Úřad rozhoduje o vydávání osvědčení fyzickým osobám a podnikatelům a o bezpečnostní způsobilosti fyzických osob. Plní závazky vyplývající z mezinárodních smluv a závazků vyplývajících z členství České republiky v Evropské Unii a Severoatlantické alianci, vede ústřední registr, plní dozorovou funkci, ukládá sankce při porušení zákonných povinností, provádí certifikace, vyvíjí a schvaluje šifrové algoritmy atd.

Pravomoci úřadu jsou:

- zpracovávání osobních údajů,
- vedení evidence údajů a jejich uchovávání,
- vyžadování poskytování informací od zmiňovaných právnických osob, státních orgánů, registrů apod.,
- nahlížení do spisů,
- získávání informací dle zvláštních právních předpisů od policejních a zpravodajských služeb,
- spolupráce s bezpečnostními úřady a další.⁴³

Všechny své pravomoci uplatňuje a vykonává Národní bezpečnostní úřad pouze v rozsahu, který je mu stanoven zákonem. Úřad spolupracuje taktéž s Ministerstvem vnitra a v mezinárodním měřítku

⁴³ Národní bezpečnostní úřad: Hlavní úkoly [online] 2017. [cit.2017-3-15] Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/o-nas/953-hlavni-ukoly-nbu/>

probíhá spolupráce s bezpečnostními úřady dalších členských států Evropské unie a Severoatlantické aliance.

8.1.1 BEZPEČNOSTNÍ PROVĚRKA

Národní bezpečnostní úřad není oprávněn poskytovat informace týkající se řízení jiné osoby. Podle § 124 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, je využívání údajů z bezpečnostních svazků možné pouze pro potřeby plnění úkolů specifikovaných ve jmenovaném zákoně. Pokud by tyto informace byly úřadem poskytnuty za podmínek jiných, jednalo by se o porušení zákona. Úřad se tedy řídí principem výkonu veřejné moci pouze v mezích stanovených zákonem a způsobem tak stanoveným.

Informace týkající se účastníka bezpečnostního řízení jsou poskytovány pouze:

- účastníkům řízení,
- zplnomocněným zástupcům účastníků řízení,
- orgánům činným v trestním řízení,
- stálé komisi pro kontrolu činnosti Národního bezpečnostního úřadu,
- soudům při přezkumu rozhodnutí o rozkladu,
- členům rozkladové komise Národního bezpečnostního úřadu,
- státním orgánům či právníkům osobám v případě poskytování osobních údajů v nezbytně nutném rozsahu během úkonů bezpečnostního řízení.⁴⁴

8.1.2 ZAJIŠTĚNÍ OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

V zájmu zajištění ochrany osobních údajů s nimi přichází v rámci Národního bezpečnostního úřadu do styku pouze zaměstnanci úřadu, pro které jsou nezbytné k výkonu jejich činnosti. Tito zaměstnanci jsou vázáni mlčenlivostí. Údaje jsou poskytovány tedy pouze pověřeným osobám uvnitř úřadu, poskytovány vně jsou pouze v případech stanovených zákonem, a to nejčastěji v zájmu spolupráce s jinými bezpečnostními orgány. Stejně jako jsou údaje využívány pouze pro plnění pracovních povinností pověřených zaměstnanců, jsou také užívány výhradně pro potřeby bezpečnostních řízení. Dále jsou bezpečně ukládány způsobem zamezujícím přístupem neoprávněných osob. Údaje

⁴⁴ Národní bezpečnostní úřad: O nás [online] 2017. [cit.2017-3-15] Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/o-nas/955-o-nas/>

v elektronickém úložišti mají funkci dohledatelnosti a identifikace osob, kterými byly zpřístupněny.⁴⁵

8.1.3 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A VĚSTNÍK

Organizační struktura Národního bezpečnostního úřadu se dělí na několik organizačních celků. Za nejdůležitější celek lze považovat ředitele Národního bezpečnostního úřadu, který plní zákonem uložené povinnosti a podepisuje veřejné listiny vydávané zaměstnancům. Dále existují čtyři sekce, a to sekce provozně právní, technická, sekce bezpečnostního řízení a sekce kybernetické bezpečnosti.

Provozně právní sekce se zabývá znaleckými posudky a stanovisky v oblasti ochrany informací, přestupky a správními delikty. Zastupuje Národní bezpečnostní úřad u soudů a obecně se stará o právní a legislativní stránku fungování úřadu. Dále do této sekce spadá provozně ekonomické hledisko úřadu, kdy jsou stanovovány rozpočet a rozpočtová opatření, jsou zadávány veřejné zakázky a dochází ke styku s Ministerstvem financí a dalšími státními orgány. V neposlední řadě taktéž zahrnuje personální oblast, zajišťující mzdovou agendu, zajišťuje vzdělávání zaměstnanců apod.

Technická sekce se dělí na bezpečnostní odbory starající se o zpracovávání a zabezpečení utajovaných informací a jejich ochranu v nepřetržitém režimu. Chrání také zaměstnance úřadu v případech ohrožení v souvislosti s výkonem povolání, provádí poučení osob před zpřístupněním utajovaných informací apod.

Sekce bezpečnostního řízení se zabývá průmyslovou bezpečností, vede evidenci podnikatelů s vydaným osvědčením, pomáhá plnit úkoly v rámci mezinárodní spolupráce, může vydávat souhlas k jednorázovému přístupu k utajované informaci, přijímá žádosti pro bezpečnostní řízení, vykonává záležitosti týkající se evidenčního šetření atd.

Sekce kybernetické bezpečnosti má za úkol: analyzovat informace za účelem určení nových potenciaálních hrozeb, informuje orgány státní správy o možných ohroženích, monitoruje kyberprostor, zastupuje Českou republiku ve věcech kybernetické bezpečnosti v mezinárodní oblasti a další.

V roce 2011 byl Národní bezpečnostní úřad vládou České republiky ustanoven jako autorita pro oblast kybernetické bezpečnosti,

⁴⁵ Národní bezpečnostní úřad: O nás [online] 2017. [cit.2017-3-15] Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/o-nas/955-o-nas/>

tuto činnost vykonává skrze Národní centrum kybernetické bezpečnosti.

Věstník Národního bezpečnostního úřadu vychází minimálně dvakrát ročně, s možností frekventovanější publikace dle potřeb úřadu. Úlohou Věstníku je informovat o opatřeních přijatých Národním bezpečnostním úřadem a o právních předpisech z oblasti ochrany utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti.⁴⁶

8.1.4 PRÁVNÍ PŘEDPISY A ETICKÝ KODEX

Základními právními předpisy pro Národní bezpečnostní úřad jsou:

- zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů, upravující zásady pro stanovení informací jako utajovaných, podmínky k přístupu k těmto informacím, požadavky na jejich ochranu apod.,
- zákon č. 413/2005 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů, zabývající se v problematice utajovaných informací především přístupem k nim,
- zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, týkající se kybernetické bezpečnosti, bezpečnostních opatření v této oblasti, evidence, opatření atd.⁴⁷

Dále se Národní bezpečnostní úřad řídí prováděcími právními předpisy pojednávajícími o bezpečnosti personální, průmyslové, o kryptografické ochraně, a důležitým je nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací.

8.2 MINISTERSTVO VNITRA

Ministerstvo vnitra bylo založeno dle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Je ústředním správním orgánem státní správy, působícím v oblasti vnitřních záležitostí. Mimo jiné organizuje a vykonává veřejnou správu.

V čele Ministerstva stojí ministr vnitra, organizační struktura se dále dělí na několik sekcí, a to:

⁴⁶ Národní bezpečnostní úřad: Věstník [online] 2017. [cit. 2017-3-15] Dostupné z:

<https://www.nbu.cz/cs/o-nas/985-vestnik/>

⁴⁷ Národní bezpečnostní úřad: Právní předpisy [online] 2017. [cit. 2017-3-15] Dostupné z:

<https://www.nbu.cz/cs/pravni-predpisy/>

- sekce pro státní službu,
- sekce pro vnitřní bezpečnost,
- sekce státního tajemníka,
- sekce legislativy, práva, archivnictví a správních agend,
- sekce veřejné správy, sekce ekonomiky, strategií a evropských fondů,
- sekce informačních a komunikačních technologií,
- sekce sociálního a zdravotnického zabezpečení, bezpečnostního výzkumu a projektového řízení.⁴⁸

8.2.1 PŮSOBNOST

Do působnosti Ministerstva spadá veřejný a vnitřní pořádek a bezpečnost ve vymezeném rozsahu, matriky, státní občanství a občanské průkazy, rodná čísla, evidence obyvatel, právo shromažďovací, právo sdružovací v politických stranách a hnutích, státní symboly, územní členění státu, státní, hospodářská a služební tajemství a další. Ministerstvo plní úlohy v oblasti správních řízení, výkonu veřejné správy pověřenými orgány územně samosprávných celků a zajišťuje komunikační síť pro orgány státní správy a bezpečnostní složky státu.⁴⁹

Ministerstvo taktéž spolupracuje s organizací Interpol – mezinárodní organizace zajišťující policejní spolupráci sdružených států, dále je nadřazeným orgánem pro Policii České republiky a Hasičský záchranný sbor České republiky a vykonává působnost v rámci služebních poměrů příslušníků bezpečnostních sborů. V rámci prevence bezpečnostních hrozeb a jejich případného řešení je zřízen odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra zabývající se terorismem, extrémismem, kybernetickými hrozbami, korupcí atd.

8.2.2 ČINNOST V OBLASTI POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ

Ministerstvo vnitra působí v oblasti poskytování informací formou výkonu přístupu k informacím týkajících se veřejné správy, a to včetně poskytování informací ze samostatné působnosti krajů, kterým je nadřizeno. Dodržovány jsou principy transparentnosti výkonu správy a veřejné kontroly. Klíčovým je ustanovení dle § 21 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, které specifikuje strukturu zveřejňovaných informací a osnovu postupů při žádosti

⁴⁸ Ministerstvo vnitra: Organizační struktura [online] 2017. [cit. 2017-3-16] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/organizacni-struktura-362751.aspx>

⁴⁹ Ministerstvo vnitra: Působnost ministerstva [online] 2017. [cit. 2017-3-16] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-pusobnost-ministerstva.aspx>

o jejich zpřístupnění. Ministerstvo dále v oblasti přístupu k informacím zpracovává podněty, vyhodnocuje jejich vhodnost s ohledem na právní předpisy, a získává tak koncepty možností dalšího směřování v činnostech spojených s informační problematikou.⁵⁰

⁵⁰ Ministerstvo vnitra: Právo na informace versus jejich ochrana [online] 2017. [cit. 2017-3-16]
Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-pravo-na-informace-versus-jejich-ochrana.aspx>

ZÁVĚR

Právo na informace je v dnešní době základním občanským právem, zaručeným právním řádem České republiky a nezbytným pro fungování demokratického systému. Stejně tak je důležitým faktorem ve vztahu občana a veřejné moci. Tento vzájemný vztah umožňuje občanům podílet se na věcech veřejných, zatímco stát zaručuje zákonnost. Stát poskytující občanům informace o své rozhodovací činnosti je tedy státem postaveným na demokratických základech. Dalším důležitým faktorem je ochrana informací, ať už za účelem ochrany státu jako celku či pouze občana jako jednotlivce.

První kapitola práce vymezuje pojem informace z teoretického i právního hlediska, vývoj, druhy a vlastnosti informací a ukotvení v Ústavním pořádku České republiky. Druhá kapitola se zaměřuje na právo na informace, včetně mezinárodního pohledu a obecného definování ochrany informací. Třetí kapitola se věnuje právnímu zakotvení práva na informace, především Zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, Zákonu č. 123/1998 sb., o právu na informace o životním prostředí, Zákonu č. 412/2005 sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, a ústavnímu zakotvení. Čtvrtá kapitola se zabývá ochranou osobních údajů, a to jak vnitrostátně, tak v rámci Evropské unie. Kapitola pátá pojednává o správních orgánech v činnostech spojených s informační problematikou, navazujíc kapitolou šestou věnující se poskytování informací, a kapitolou sedmou definující případy omezení tohoto práva. Závěrečná osmá kapitola se věnuje ústředním správním orgánům z oblasti ochrany informací.

Právo na informace a jeho vývoj jde ruku v ruce s vývojem společenským, právním, ekonomickým, technologickým apod. Využívání poskytování informací tak narůstá, především díky zjednodušování přístupnosti. Informační problematika v rámci práva se dle znalostí získaných z této práce potýká především s řešením kolizí mezi právem na informace a současnou ochranou informací a osobních údajů. Nezbyvá tedy než dodat, že cílem veškeré právní aktivity v této oblasti by mělo být hledání rovnováhy mezi zachováváním soukromý a zpřístupňováním potřebných informací a údajů bez nezbytných omezení.

RESUMÉ

This thesis focuses on defining information as a subject of legal activities and administrative body activities. The first chapter refers to the universal definition of information, its categories and attributes. The second, third and fourth chapters deal with the right to information, legislation and protection of information. The fifth chapter contains legal activities of the administrative body in connection to information. Chapters six and seven are concerning accessibility of information, providing of information and possible restrictions. The last chapter focuses on central administrative body institutions and their functioning.

POUŽITÉ PRAMENY

Literatura

BREJCHA, Aleš. *Právo na informace a povinnost mlčenlivosti v českém právním řádu*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-859-6347-7.

FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-788-1.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo. 3. rozšířené vydání*. Plzeň: Aleš ČENĚK, 2006. ISBN 80-7380000-4.

KOLMAN, Petr. *Právo na informace*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Edice učebnic PrF MU; č. 441. 216 s. ISBN 978-80-210-5135-5.

KORBEL, František a kol.: *Právo na informace. Zákon o svobodném přístupu k informacím. Zákon o právu na informace o životním prostředí. Komentář. 2. aktualizované vydání*. Praha. Linde Praha, 2005. ISBN 80-7201-532-X.

KUŽÍLEK, Oldřich., ŽANTOVSKÝ, Michael. *Svoboda informací. Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky*. Praha: Linde Praha, 2002. ISBN 80-7201-318-1.

MLEZIVA, Emil: *Diktatura informací*. Plzeň: Aleš ČENĚK, 2004. 133 s. ISBN 80-86898-12-1.

PRŮCHA, Petr., MADAR, Zdeněk a kol.: *Slovník československého práva*. Linde. Praha: 1995, svazek I.

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol.: *Občanský zákoník I, II, 2. vydání*, C. H. BECK Praha 2009, 2528 s. ISBN: 978-80-7400-108-6.

Právní předpisy a judikatura

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

Nařízení Vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací

Všeobecná deklaráce lidských práv. In: 1948

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 31. 7. 2006, sp. zn. A 2/2003-73

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 19. 12. 2004, sp. zn. 7 A 118/2002-37

Jiné zdroje

Národní bezpečnostní úřad: Hlavní úkoly [online] 2017. [cit.2017-3-15] Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/o-nas/953-hlavni-ukoly-nbu/>

Národní bezpečnostní úřad: O nás [online] 2017. [cit.2017-3-15] Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/o-nas/955-o-nas/>

Národní bezpečnostní úřad: Věstník [online] 2017. [cit. 2017-3-15] Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/o-nas/985-vestnik/>

Národní bezpečnostní úřad: Právní předpisy [online] 2017. [cit. 2017-3-15] Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/pravni-predpisy/>

Ministerstvo vnitra: Organizační struktura [online] 2017. [cit. 2017-3-16] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/organizacni-struktura-362751.aspx>

Ministerstvo vnitra: Působnost ministerstva [online] 2017. [cit. 2017-3-16] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-pusobnost-ministerstva.aspx>

Ministerstvo vnitra: Právo na informace versus jejich ochrana [online] 2017. [cit. 2017-3-16] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-pravo-na-informace-versus-jejich-ochrana.aspx>

